

Pluimprinse.

Malene Breytenbach. 2010. Kaapstad:
Tafelberg Uitgewers. 320 pp.
ISBN: 978-0-6240-4825-1.

Uit die besige pen van Malene Breytenbach het sedert 2005 alreeds sowat 29 romans verskyn, 'n genre waarin sy haarself deeglik gevestig het. Sedert 2009 het daar nou ook twee romans verskyn, *Gister is 'n ver land* in 2009 en *Pluimprinse* in 2010. Wanneer so 'n genreverskuiwing of -uitbreiding deur 'n gevestigde skrywer plaasvind, is dit belangrik om kennis daarvan te neem en verdien die skrywer 'n noulettende lees.

Met die eerste oogopslag word daar deur die buiteplat en motto van *Pluimprinse* alreeds 'n appèl op die leser gemaak vir 'n ernstiger lees. Die buiteplat dek die tafel vir 'n blik op 'n era van welvaart, prag en praal, terwyl die motto, 'n aanhaling uit Thomas Grey se gedig, "Elegy written in a country church-yard", die donker onderkant van hierdie uiterlike vertoon suggereer:

The boast of heraldry, the pomp of power,
And all that beauty, all that wealth e'er gave,
Awaits alike th' inevitable hour:-
The paths of glory lead but to the grave.

Met hierdie aanhaling word die deurlopende tema van glorie en rykdom ingelui, maar ook die daarmee gepaardgaande verganklikheid en die sinneloosheid van uiterlike vertoon, van skoonheid en rykdom.

Die titel van die roman verwys na die volstruisboere wat gedurende die bloeityd van die volstruisveerbedryf, omring van prag en praal, soos prinse geleef het in hul pluimpaleise wat deur beroemde argitekthe gebou was om hul rykdom ten toon te stel. Dit is ook 'n verwysing na Olivia se oupagrootjie, Prins Piotr Ussakov, en haar oumagrootjie Sarah wat as "prinses Ussakova" aangespreek was. Uiteindelik dui dit ook op Ouma Rebekah, die "mooiste pluimprinses op Oudts-

hoorn", ironies só genoem ná haar dood (228).

In die proloog word 'n mitologiese perspektief daargestel deur die bybring van die San-vertellinge rondom die volstruis, die vloek wat op die mens rus en die gees van die volstruis "wat oor die vlaktes van die Klein-Karoo [...] roep om wraak" (8). Daar word herhaaldelik teruggegryp na hierdie mite deur Olivia, (213, 315) deur Michel le Riche (49, 123, 190-91 en 284) en deur Rebekah Shimansky (100).

Ná 'n traumatiese ervaring in Kaapstad, waarin Olivia Bailey bykans verkrag word, bevind sy haar vir die eerste keer in haar lewe op Oudtshoorn en in die pluimpaleis van haar ouma, Rebekah Shimansky. Hier ontmoet sy onder andere vir Michel le Riche en algaande raak haar lewe nie net verstrengel met dié van Michel en die Le Riches, soos haar oumagrootjie Sarah voor haar nie, maar delf sy ook dieper in haar eie verlede.

Van hierdie punt af word die roman gestruktureer deur die parallelle vertellinge van Olivia en haar grootouma Sarah Wolowsky/Ussakov. Algaande ontvou 'n verhaal van familie-intrige, buretwis, verlore liefde, versweë ouerskap en verwerping. Dit geskied teen die deeglik nagevorsde historiese agtergrond van die destydse Oudtshoorn en die bloeityd van die volstruisveerbedryf, die aankoms en vestiging van die Joodse gemeenskap in Oudtshoorn en die daaropvolgende insinking in die verebedryf. Teenoor die Oudtshoorn van weleer word die hedendaagse Oudtshoorn met sy joligheid rondom die KKNK-fees, maar ook sy armoede en veral die lot van straatkinders baie realisties uitgebeeld. Die tema van dreigende geweld, wetteloosheid en die weerloosheid van vroue en veral oumense word by die verhaal betrek. Die parallelle ruimtes word met vaardigheid deur die skrywer aangebied en die historiese gegewe is waarskynlik die uitstaande kenmerk van die roman.

Simboliek word aangewend deur middel

van verwysings na katte, naderende onheil, spoke en drome. Daar word gesinspeel op Olivia se vermoë tot heldersienheid, wat deur die (té) herhaaldelike verwysing na haar oë gesuggereer word. Daar word 'n parallel getrek tussen die katte en Olivia se ouma wanneer daar na Ouma Rebekah verwys word as “'n nat katjie” (248). Die katte-beeld word verder gevoer wanneer Olivia oor katte wat seek is, droom en die volgende dag vind dat bykans al die katte dood is. 'n Element van die magiese word betrek wanneer die dood van die katte met die dood van Ouma Rebekah verbind word (273).

Ongelukkig is daar ook kritiek wat uitgespreek moet word. Die krag van die roman gaan verlore in herhalings wat geen uitbreiding van die tema tot gevolg het nie. Een van die mees irriterende herhalings is dié rondom die geskiedenis van die argitekke van die pluimpaleise – inligting wat nie minder nie as twaalf keer aangebied word. Breytenbach het haar navorsing uitstekend gedoen, maar die herhaaldelike opdis van dieselfde gegewe doen afbreuk aan 'n andersins gemaklike vertelstyl. Tensy daar daadwerklik iets tot die narratief toegevoeg word, is die eerste aanbied van die feite voldoende. So ook die herhaling van die San-mite rondom die volstruis. Die geleentheid was daar vir die skrywer om werklik iets besonders hiervan te maak, maar die krag van die beeld gaan verlore in die blote herhaling.

Daar is ongelukkig heelwat meer voorbeelde van herhalings wat pla: die inligting oor hoe die prokureur Foster aan sy einde gekom het (93 en 134); die verwysing na die dokter, Paul, se goeie “bedside manner” (234, 237, 247, 305); die beskrywing “krullerige smeester” (22 en 23); die inligting oor die aard van Sarah se verhouding met Reuben Levitsky (5 en 79) en veral die beskrywing van Olivia wat “gefassineer” is deur iets (sestien keer).

Onkonsekwente dialoog en taalgebruik lê

vreemd op die tong van die hoofkarakter, Olivia, wat immers 'n joernalis is, en doen afbreuk aan haar karaktertekening. Enersyds beskryf sy met groot taalkundige noukeurigheid die Rolls Royce – die “skermrooster”, die “treeplanke”, die “modderskerms oor groot speekwiele”, en die noodwiel “gemon-teer” teen die kant van die motor (103). Die pluimpaleise word ook pragtig beskryf: “Soos elegante bejaardes staan hulle daar [...] In valletjies en kant, bepluim en gekorset” (22). Tekens van kreatiewe taalgebruik is te bespeur in Olivia se beskrywing van “die fontein voor die huis, met 'n vis wat in 'n dammetjie spuitspoeg” (23) en in haar beskrywing van haar ouma se huis: “Dit is dig van ou lewens wat haar voorafgegaan het” (37).

Maar andersyds verval die hoofkarakter se taalgebruik menige kere in die byhaal van Engelse woorde wat onvanpas voel: “Imagine ons hang vandag nog [...]” (91); die “boomtydperk” (19); “cope” (21); “feisty” (41); “die collapse van die boom[...]” (93); “pusher”, “drugs”, “stalk” (104); “dis nice van jou [...]”(108) en vele meer. Enkele taal- en spelfoute val ook op: die spelling van “Viktoriaans” (25) teenoor 'n “c” oral verder in die roman; “bloeydpek” (129); 'n ekstra “die” (17); 'n foutiewe meervoud “gewelddadige einde” (130); en 'n anglisisme, “bankrot gegaan het” (133).

Ten spyte van oppervlakkige taal- en tikfoute, onnodige herhaling en ondeurdagte dialoog toon hierdie roman van Breytenbach die tekens dat sy meer as in staat is om 'n boeiende storielyn en 'n verskeidenheid van narratiewe elemente kundig te hanteer. Daar word uitgesien na die volgende roman uit die pen van Breytenbach.

Susan Smith

Universiteit van Fort Hare, Oos-Londen